

LUTHERSK KIRKETIDENDE

INNHold

Hva gjør vi nå? / Carissimi og kirkeretten
/ Menighetens lederskap i fremtidens
kirke / Dåps- og/eller trosopplæring /
Fra bokfronten / Fra bispedømmerådene
og Kirkedepartementet

SØNDAGSTEKSTEN

Andre juledag (Stefanusdagen) - Sabine Kjølsvik

Søndag etter jul - Thomas Berbmom

Nyttårsaftan - Hilde Barsnes

Det er en tøff høst
for mange av oss

Hva gjør vi nå?

"Kommunikasjonen mellom folk kan være hårreisende, men viljen til noe godt er der," sa en kollega. Jeg må innrømme at det av og til koster litt, men jeg tviholder på troen. På at

viljen til noe godt er der, både hos meg selv og andre, og at tross all mistenkeligjøring og alle harde ord, så har vi en vilje til noe godt; til å forsøke og nå fram til hverandre - vi teologer og

prester, alle vi som ønsker å være og er en del av kirken.

Det er en tøff høst for mange av oss. Enten det er fordi vi er slitne av at våre egne liv nok en gang er øverst på kirkens konflikt dagsorden, i hvert fall i media. Eller fordi vi er bekymret for splittelse og forfall. Fordi vi selv strever med egen seksualitet. Fordi vi føler oss avvist - eller mistenkeliggjort. Eller fordi vi er fortvilet over at mange som definerer seg selv i utkanten av kirken, bare hører krangel om "homofil-spørsmålet", og lurar på hvorfor ikke overgrep, klimaendringer og verdens urett skaper like høyrestendte engasjement. Fordi fordi vi er usikre på hvor vi egentlig står i denne saken, og føler at vi bør mene noe klart og tydelig. Kanskje vi er utålmodige på egne eller andres vegne - eller kanskje vi ber om at det må bli en utsettelse av hele prosessen, fordi vi tror det er klokt. Eller vi har gode, nære kolleger som tenker helt annerledes enn oss selv om dette.

Noen ting er sikkert:

- Det har stormet høyt i kirken før.
- Den lutherske kirke, i større grad enn de andre, har en historie som forteller at mange som har vært uenige, har gått ut og laget nye bevegelser og trossamfunn.
- På alle sider i denne saken finnes det mange mennesker med et genuint ønske om både å lære og leve rett i forhold til kristen tro og teologi, og ivareta sine medmennesker og fellesskapet på best mulig måte.
- På alle sider i denne saken finnes det forskere som har lagt ned det meste av sin tid og sin teologiske kompetanse i forhold til dette - og kommet til helt ulike konklusjoner.
- På alle sider i denne saken finnes det mennesker for hvem dette ikke handler om en "sak", men om deres egne følelser, erfaringer, tro, identitet.
- De vi hører best, er alltid de som er mest sikre og spissformulerte.
- Det er ikke denne høsten det er "blitt vanskelig for noen å bli værende i denne kirken", slik noen har hevdet. Men det er muligens endret litt hvem det oppleves vanskeligst for.
- Lokalt i prestehverdagen er det for de fleste

av oss veldig mye annet som krever oss, utfordrer oss, inspirerer oss og tar vår tid.

- Ingen bare leser Bibelen. Alle tolker Skriften - og det har alle lesere og lyttere til enhver tid gjort. Historien viser oss at Bibelen har blitt brukt (og misbrukt) til mye forskjellig, og vi kan ikke ta lettvtint på bibelbruk. Men det finnes ikke noe alternativ som heter den helt objektive lesning av Bibelen.

- Hvis vi tror at avvísningen av homofil praksis/homofilt samliv og alt som følger med en slik avvísning, er eneste mulige vei for en sann kirke, og at det er et frelsesspørsmål, blir det store dimensjoner og uenigheten. Da oppleves ikke et kompromiss eller en løsning med to offisielle kirkelige syn som mulig. Det samme kan selvfølgelig motsatt vei, hvis vi tror at en slik avvísning er helt uforenlig med evangeliet. - Hvis vi mener denne debatten primært er et etisk spørsmål og et tolkningsspørsmål, er det i større grad mulig å leve med uenighet.

- Hvis vi mener at Bibelen kan og skal tolkes bokstavelig, bør de fleste av oss miste nattesøven av Jesu ord til den unge rike mannen om å selge det han eide og gi alt til de fattige.

- Holdningen til homofil legning og praksis har endret seg betydelig på relativt kort tid, både i samfunnet generelt og i kirken spesielt.

- Homofile og lesbiske er en liten minoritet og vil nok fortsette å være det. Fortsatt er de en utsatt gruppe når det gjelder fordommer, hatvold, depresjoner og selvmordsforsøk.

- Fortsatt er det en liten minoritet, globalt sett, som mener at homofilt samliv og en kirkelig velsignelse av dette er forenlig med kristen tro. I debatten her hjemme opplever noen seg som en undertrykt minoritet i kirken, andre som en undertrykt minoritet i stor-samfunnet.

Hva gjør vi nå?

Kirkemøtet håndtering av saken vil si noe om veien videre. I og med at både lærenemd og bispemøte delte seg, vil det uansett være to syn i kirken - og bli praktisert to syn i kirken. Det krever mye både av lederskap, presteskapet generelt, og alle kirkelige medarbeidere og medlemmer som har et engasjement i denne saken. Samtidig vil jeg holde fast på at vi i stor

grad er enige om at vi skal holde Guds bud, at vi alle er syndere og trenger frelse, at vi frelses ved Jesus Kristus av nåde og kalles til å følge ham. Og vi er enige om den bekjennelsen vi sier høyt sammen de aller fleste søndager i kirkene våre.

I denne situasjonen ønsker jeg meg av oss alle at vi:

- Øver oss i selvinnsikt.
- Arbeider med dette spørsmålet.
- Våger å være ærlige.
- Våger å være tydelige.
- Ber mye.
- Lytter til dem for hvem dette handler om deres eget liv.
- Snakker mye med dem vi er uenige med.
- Tenker nøye igjennom hvordan egne uttalelser oppleves av dem vi til enhver tid snakker om.

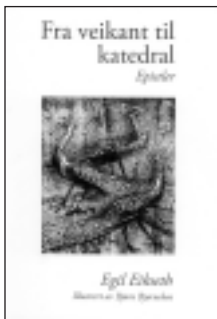
Kirkemøtet håndtering av saken vil si noe om veien videre

- Tenker stort om hva kirken er.
- Reflekterer over hvordan vi bruker media i denne debatten og hvordan de evt. bruker oss.
- Viser et brennende engasjement i miljø-, klima- og rettferdighetsspørsmål.
- Viser like stort engasjement for innhold som rammer i samlivsspørsmål.
- Våger å se at all teologi er kontekstuell.
- Viser folkeskikk og respekt. Respekt. Re-spectare. Se igjen. Se på nytt. Det kan vi alle trenge.

SUNNIVA GYLVER
sunniva@gylver.no

Nyhet fra Luther Forlag

Egil Eikseth

FRA VEIKANT TIL KATEDRAL Epistler

Tankevekkende tekster i essayistisk form der forfatteren slår bro mellom Jesu ord og våre liv. Boken er gjennomillustrert med 27 flotte originaltegninger av den kjente kunstneren Bjørn Bjørnebo.

Kr 275,-

Carissimi og kirkeretten

AV SOKNEPREST DAG ØVIND ØSTERENG

Skriften som øverste autoritet og norm
Lærenemnda (LN) sier gjentatte ganger i 2006-uttalelsen at *"Skriften er øverste autoritet og norm for kirkens lære."* Uansett hvor mye vi ellers kan mene at enkelte går i retning av å tømme dette utsagnet for saklig innhold, er det like fullt av stor prinsipiell verdi at LN sier dette. Det såes dermed ingen tvil om hva som er normgrunnlaget i kirken, nemlig Skriften. At dette normgrunnlaget har betydning for kirkens lære, så vel som for kirkens liv, er dermed udiskutabelt.

I Carissimi forankrer vi vårt kirkerettslige fundament i denne kirkeretten og utdyper at vi i alt vi foretar oss har kirkerettslig ryggdekning i Skriften som øverste norm, i bekjennelsen som rettesnor og de kirkerettslige forpliktelsene som er pålagt oss i ordinasjonsløftet. Vi går ikke utover dette og mener derfor at vi er godt innenfor kirkerettens grenser om vi holder oss til dette grunnlaget.

Et kirkerettslig diktatur?

Selv om vår kirkerettslige posisjon er lett å begrunne på basis av Skriften, bekjennelsen og ordinasjonsløftet, ser vi likevel for oss at vår kirkerettslige grensedragning i forhold til tilsynsfrasisgelsen vil bli anfektet av kirkens lederskap med basis i de strukturelle problemene som dette vil skape på kort sikt. Det er naturlig å forvente dette. Derfor vil vi imøtekomme denne kritikken i forkant.

Det som kan føres imot våre handlinger i forhold til tilsynsfraskrivelse, vil bevege seg langs rettsprinsipper som bunner i lojalitet til tjenesteordning, organisasjons-, ansvars- og lederskapsstrukturer i kirken. Med andre ord, innenfor menneskelig rett. Disse sidene

ved kirkens organisering er prinsipielt for-anderlige og bør også endres dersom situasjonen krever det. I god luthersk ånd vil vi kreve at ordninger ikke må tvinge samvittighetene til fellesskap der dette ikke lenger er mulig.

Det er åpenbart at situasjonen nå krever endring i tilsynsrelasjonen, fordi en uforbeholden lojalitet til en rekke biskoper og proster ikke lenger er mulig med basis i Skriften som øverste autoritet og norm i kirken.

Derimot er det viktig for oss å framholde poenget med at kravet om alternativt tilsyn bunner i guddommelig rett. Det vil si, vi innrømmer behovet for et fungerende apostolisk tilsyn. At dette tilsynet må organiseres inn i kirkens struktur innenfor menneskelig rett, er opplagt, men veien til tilsynstjenesten må på en helt annen måte enn i dag tydeliggjøre biskopens bekjennelsesmessige forpliktelse og mandat. Vi tror dette best kan skje gjennom en økumenisk prøving og vigsling, uten at vi i nåværende situasjon vil låse oss til hvilken modell som skal legges til grunn for denne tilsynstjenesten.

Dersom vi ikke lykkes i å få gjennomslag for våre prinsipper som kirkerettslig legitime, vil kirken ende opp med å utøve noe så alvorlig som et demokratisk rettspositivistisk diktatur i form av åndelig tvang eller ekskommunikasjon vis á vis prester som viser sin lojalitet til kirkens grunn i Skriften. Det vil stride mot den naturrett som springer ut av kirkens vesen og normgrunnlag og vil komme i konflikt med den evangeliske frihet som setter mennesket fri fra enhver åndelig eller verdslig makt som tvinger samvittighetene bort fra lydlighet mot Guds vilje.

I den evangeliske frihet ligger nemlig den kristne bekjennelsens frimodige ytring: "Vi skal lyde Gud mer enn mennesker!" (jfr. Apg 5,29). Bare den rettslige antydning om å bruke tvang i forhold til et tilsyn som har endret kirkelig praksis i brudd med kirkens norm i Skriften, uansett hvilken sak det her skulle være tale om, vil sette kirken i en status confessionis. Derfor har ikke kirkelige og politiske myndigheter noe annet valg enn å innrømme oss den rettmessige frihet til å få et tilsyn som, i samsvar med kirkens normgrunnlag og kirkens vesen, sikrer oss et apostolisk trofundament for kirkens lære, liturgi og ordninger. Dersom dette ikke skjer er utsagnet om "Skriften som øverste autoritet og norm for kirkens lære" tømt for sitt innhold og gjort om til et utsagn i strid med seg selv.

Vår frimodighet

Vi sier i Carissimi følgende: "Vi ser ingen grunn til å bryte med den arbeidsrettslige siden, og vil forholde oss ryddig og lojalt til de gjeldende ordninger." Dette betyr at vi ber våre underskrivere om fortsatt å ha gode samarbeidsrelasjoner med kirkelige medarbeidere og biskoper så lenge det handler om det

administrative, praktiske og organisatoriske ved kirkens arbeid. Man skal være tilstede der prost og biskop kaller inn til møter, og på alle måter oppfylle sine arbeidsrettslige forpliktelser, selv der kirkelige medarbeidere eller overordnede har brutt med kirkens lære. Dette gjelder også disse sidene ved biskopenes visitas. Men vi kan ikke lenger stå i guds-tjenestelig eller sakramentalt fellesskap med disse. Vårt fellesskap og vår lojalitet følger biskoper og vranglærende medarbeidere helt fram til kirkedøren, men ikke lenger. For på innsiden av kirkedøren gjelder guddommelig rett.

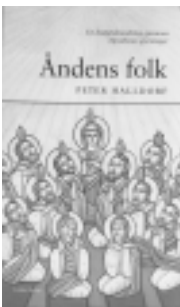
Skal det være noe sannhet og rettferdighet i kirken, kan ikke disse handlingene medføre kirkerettslige forføyninger med mindre kirken her vil foreta åndelige overgrep mot trofaste tjenere og slik utøve det ovennevnte diktatur. At denne situasjonen vil være et kirkerettslig intermesso, er også åpenbart. Av den grunn må vi få på plass et alternativt tilsyn som også løser fra det indrekirkelige dobbelte bokholderi og tydeliggjør hvilken kirke som til enhver tid taler og handler. Dette er vårt mål. Det målet skal vi nå. Om Gud vil!

Nyhet fra Luther Forlag

Peter Halldorf

ÅNDENS FOLK

En disippelvandring gjennom Apostlenes Gjerninger

Forfatteren følger hendelsesforløpet i Apostlenes gjerninger, men tar underveis opp temaer som tradisjon, fornyelse, lederskap, vitnesbyrd og åndelig klarsyn, spørsmål som var viktige for den unge kirken og som utfordrer kirken også i vår egen tid.

"Åndens folk er definitivt en bok å bli klok av, men også å bli engasjert av."

Kjell-Richard von Wachenfeldt i VL

Kr 298,-

Menighetens lederskap i fremtidens kirke

AV DAG HÅLAND, SOKNEPREST VARDÅSEN MENIGHET, ASKER

Hvem skal lede kirken i fremtiden?

Jeg tenker ikke på nasjonalt plan, men lokalt. Vi sier at det viktigste i kirken, det er det som skjer lokalt: Der relasjoner bygges, aktiviteter utfolder seg, gudstjeneste feires, menighet bygges....

En passe utfordring i arbeidet med fremtidens kirkeordning og hvordan den lokale kirkeledelse skal komme til å se ut er knyttet til spørsmålene: Hvem skal lede kirken? Hvem skal lede hvem i kirken? Hvem skal tilsette kirkens lederskap? - Kirken er i forandring, og vi er med det invitert til å reflektere over hva som må være der i den lokale kirke for at kirken skal være kirke i fremtiden.

Som en av aktørene i det såkalte Asker-prosjektet (2005-2007), et forsøk initiert av det lokale kirkelige fellesråd i samarbeid med KA, har vi blitt invitert til å delta i prosessorientert arbeid fram mot en mulig fremtidig modell for hvordan kirken kan komme til å se ut lokalt om noen år. Noen av fokuseringene og utfordringene i dette prosjektet har jeg lyst til å formidle videre til kolleger som selv famler og leter etter gode ordninger for kirkelig lederskap.

Utgangspunkt for prosjektet har på den ene siden vært kirkens generelle forsøksvirksomhet innenfor rammen av arbeidet med fremtidig kirkemodell. På den andre siden har utgangspunktet vært den utfordringen det er å leve med ulike arbeidsgiverlinjer for dem som arbeider i en menighet. Den ene linjen er da de fellesråds- eller menighetsrådstitsatte i kirken, den andre linje er de bispedømmerrådstilsatte

(prestene). Noe av utgangspunktet har vært at ordningen med to arbeidsgivere for de tilsatte i lokalkirken gir spesielle utfordringer bl.a. når det blir spørsmål om konflikthåndtering i menighetene.

I prosessen med å søke å finne en måte å organisere den lokale kirke på - der disse to arbeidsgiverlinjene søkes samordnet - har alle med ledelsesorienterte stillinger og oppgaver i en menighet vært involvert. Daglige ledere i menighetene, sokneprestene og menighetsrådslederne (eller en annen representant fra menighetsrådene) har vært involvert i forandringsprosessen. I prosjektet er det (etter hvert) blitt definert en lokal menighetsledelse der daglig leder, menighetsrådets leder og soknepresten (prest i menighetsrådet) inngår i den lokale ledertroikaen. Disse defineres i prosjektet som menighetens lederskap, og en søker å finne modeller for hvordan denne troikaen kan utvikles og samordnes til å utgjøre en enhetlig ledelse av den lokale kirke.

I dette arbeidet har begrepene "arbeidsgiverlinje" og "ledelseslinje" dukket opp. Det har til tider vært litt uklart om dette er det samme. Det har lenge i prosjektet vært sagt og skrevet at målet er en ledelseslinje i menigheten. Etter min mening er dette innenfor nåværende kirkeordning ikke mulig. De tre i den såkalte ledertroikaen har ulik basis for sin ledelsesutfordring i kirken. Den folkevalgte lederen har sin myndighet fra menigheten gjennom menighetsrådet, daglig leder har sin myndighet dels som saksbehandler/sekretær for menighetsrådet, men også som tilsatt for å

ivareta kirkelig fellesråd sitt ansvar i den lokale menigheten, inkludert økonomiforvaltning, bygninger og personalforvaltning. Soknepresten som tilsatt av bispedømmerrådet har sin "linje" fra prosten og biskopen med forkynnelse, sakramentsforvaltning og tilsyn som viktige områder for ledelse. Sammen har disse tre et særlig ansvar for samordning og utvikling av lokalkirkelig strategi.

I denne sammenhengen er det grunn til å reflektere over ledelsesbegrepet også i våre menigheter. "Leder" er innført som begrep i tjenesteordningene for menighetsprester og tjenesteordningene for kateketer, diakoner og kantorer. Det dukker også opp i tittelen daglig leder og menighetsrådets leder. Det er slik sett etter vår kirkes ordning mange som utøver ledelsesansvar i den lokale menighet. Prinsipielt sett ligger ledelsen i menigheten. Menighetsrådet er valgt til å utøve ledelse. Der legges strategien og virksomhetsplanen for menighetens arbeid. Menighetsrådet v/fellessrådet tilsetter personer i ulike stillinger for at de skal utøve ledelse på sine områder (diakon, kateket, musiker, prosjektleder, osv.). Og soknepresten og de andre menighetsprestene er tilsatt for å lede, ikke bare den enkelte gudstjeneste og kirkelige handling, men også i vid forstand utøve et pastoralt lederansvar. Det ligger til rette for en flat struktur i den lokale kirkes lederskap, der flere er involverte med ulike roller og ledelsesområder. I dette er også presten.

En menighet (= et sokn) eksisterer ikke uten ledelse. Utvikling av kirkelig lederskap på lokalt plan er en viktig bit av det å være kirke, og bør tydeligere på dagsorden på utdannelseinstitusjoner og i etterutdanningstilbud. Jeg mener fokusering på lederskap og lederkompetanse har vært et forsømt område i Den norske kirke. Et visjonært, tydelig og støttende lederskap trenger våre menigheter når det skal bygges kirkelig tilhørighet i et nærmiljø, og menigheter skal bygges og utfolde seg.

Lederskapets og ledesers ansvar i en menighet kan bl.a. konkretiseres til disse områdene:

Veilede og inspirere medarbeidere

Samordne med andre ledere (=ledelse er samarbeid),

Tenke strategi og virkemidler

Tegne visjonen for menighetens virksomhet

Utarbeide planer og forslag til løsninger
Sette i verk planer og prosjekt (prosjektledelse)

Støtte og oppmuntre

Bidra med nærvær og aktiv deltakelse i virksomhetsprosesser

Bidra til å håndtere konfliktstoff på en konstruktiv måte...

Være opptatt av å bygge relasjoner i stab, menighetsråd og i forholdet til ulønnede medarbeidere.

Noen må ha et særlig ledelsesansvar i den lokale kirke. I Asker-prosjektet er dette definert til å gjelde daglig leder, soknepresten og menighetsrådets leder. Disse har et særlig ansvar for at menigheten fremstår med en enhetlig ledelse. Det er forskjell på enhetlig ledelse og en ledelseslinje. Min påstand er at selv med flere ledelseslinjer er det mulig med enhetlig ledelse i den lokale kirke. Vi er ikke tjent med en kirke der daglig leder skal lede den lokale kirke alene. Den oppgaven soknepresten har vil også i fremtiden måtte defineres som "ledelse". Slik tror jeg det i fremtidens kirke må være et delt lederskap i lokalmenigheten, men at dette delte lederskapet ikke truer ideen om enhetlig ledelse. Enhetlig ledelse vil mer være et spørsmål om samhandling og samarbeid i lederskapet, der de viktigste momentene er tillit, delegasjon, involvering, teamarbeid og samhörighet.

Det synes å være et mål i arbeidet med kirkelige reformer at alle som arbeider i den lokale kirke skal ha samme arbeidsgiverorgan. Dette er Asker-prosjektets andre utfordring. Det arbeides med å finne forslag til løsninger som kan være alternativer til dagens ordning. Med overføringen av tilsettingsmyndighet for menighetsprester fra kirke departementet til bispedømmerådene i 1988 - og den nye Kirkeloven av 1996 med overføring av tilsettingsmyndighet fra kommuner og menighetsråd til Kirkelig Administrasjonsutvalg - er det nå et spørsmål om dette skal justeres ytterligere. I Asker-prosjektet ble det søkt kirke departementet via bispedømmerrådet om å få overført tilsettingsmyndigheten for menighetsprester fra bispedømmerrådet til kirkelig fellesråd. Dette ble det ikke gitt klar-signal til, heller ikke på forsøksbasis. Det ville bryte med mange av forutsetningene i

dagens tilsettingspraksis og ville fått store følger for forvaltningen av arbeidsgivermyndigheten i vid forstand. Viktige prinsipielle og juridiske spørsmål berøres også av spørsmålet om tilsettingsmyndigheten for menighetsprester.

Dersom et annet nivå enn bispedømmenivå skal utredes videre for tilsetting av menighetsprester, er etter min mening ikke fellesrådsnivået egnet - slik det er i vår kirkegeografi i dag. Kirkelig fellesråd faller på et vis utenom den tradisjonelle "rådsstrukturen", og kan vel noe tilspisset betegnes som det minst folkevalgte organet i kirken vår. Fellesrådets myndighet avledes nedena (menighetsrådet utnevner en representant) og ovenfra (kommunen utpeker en representant), og har heller ikke et definert åndelig ("kristelig") ansvar i den lokale kirke utenom det generelle "utarbeide mål og planer for arbeidet". Det er først og fremst et forvaltningsorgan for økonomi, personale og bygninger/eiendom.

Dersom et mellomnivå (mellom bispedømmerådet og menighetsrådene) skal vurderes når det gjelder tilsetting av menighetsprester, er prostiet en mer naturlig enhet. Et folkevalgt prostistyre eller prostiråd (valgt ved direkte valg slik som menighetsrådet, eller indirekte slik som bispedømmerådet) kan etter min mening på en bedre måte føre videre de tilsettingsordninger som gjelder både på bispedømmerådsnivå og fellesrådsnivå. Tilsettingsreglementet i Asker kirkelige fellesråd- og ordningen med Kirkelig Administrasjonsutvalg, oppfyller på langt nær de krav som settes i det tilsettingsreglementet som i dag gjelder for menighetsprester. Blant annet blir ikke menighetsrådene invitert til å uttale seg i forbindelse med tilsetninger i stillinger i menigheten, selv om en slik rett er nedfelt i Kirke-loven og tilsettingsreglementet. Spørsmålet om medbestemmelsesrett berøres også i dette, og krever løsninger før nye (forsøks-)ordninger kan iverksettes.

Med et folkevalgt prostistyre eller prostiråd kan lokalkirken få det samme arbeidsgiverorganet for alle sine tilsatte, da som erstatning for bispedømmerådet og kirkelig administrasjonsutvalg som tilsettingsorganer. Tilsetting og arbeidsgiveransvar ivaretas av prostidirektøren/kirkevergen og prosten. Prostistyret kan

bestå av 4 eller 5 valgte medlemmer, en lek kirkelig tilsatt, en prest - og prost (eller biskop), slik som bispedømmerådet sammensettes i dag. Arbeidstakernes medbestemmelsesrett ivaretas, og tilsettingsreglementet justeres til å gjelde på prostiplan. Det er ett av forslagene vi fremmer som en frukt av Asker-prosjektet.

Det vanskeligste spørsmålet i forbindelse med hvem som skal tilsette og lede preste-tjenesten i fremtidens kirke, er knyttet til hvordan den ordinerte tjenestes særpreg skal ivaretas. Det er vanskelig å tenke seg at soknepresten skal ha menighetens daglige leder som sin nærmeste overordnede.. En daglig leder i lokalmenigheten kan være tilsatt uten spesielle krav til utdanning og erfaring innenfor kirkens arbeid. Det vil være vanskelig å tenke seg at en slik lederstilling skal omfatte alle områder ved det å være kirke i et lokalmiljø. Ledelse utøves ikke først og fremst eller utelukkende ved ivaretagelse av administrative forhold.

Likeledes har ikke presten myndighet og kompetanse til å la det gjelde den andre veien heller. Prestenes administrative kompetanse er ofte skrøpelig. Å ivareta administrativ ledelse og åndelig ledelse i en og samme lederstilling er en krevende kunst, jfr. de frivillige kristelige organisasjoners forsøk på å fordele ansvar på administrativ leder og "generalsekretær".

Etter min mening vil det være viktig å si at den lokale menighet ikke kan eksistere uten at tjenesten med forvaltning av ord og sakrament er til stede. Med det tenker jeg den ordinerte tjeneste, som alltid vil være der for at kirken skal være kirke. Den tjenesten kan ikke ledes av en ikke-ordinert. Det må gå en ledelseslinje fra våre biskopers tilsynsansvar ned til den lokale menighetsprest uten at dette særkjenne ved det å være kirke skal oppfattes som favorisering av prestatjenesten. Den daglige administrative leder i menigheten kan ikke lede denne tjenesten. Det kan bare soknepresten, ifølge tjenesteordning for menighetsprester. Og sokneprestens leder er prosten.....

Dersom menighetsrådet er det viktigste lokale ledelsesorganet i en menighet ("menighetsstyre") må soknepresten også i fremtidens kirke være en del av dette rådet. For at åndelig ledelse skal kunne utøves, må det skje i samvirke med og som en del av den lokale kirkes lederskap.

Dette bør etter min mening gjelde på alle nivå i rådsstrukturen. Kirkens åndelige/pastorale ledelse med ansvar for samordning med folkevalgte organ og andre lokalkirkelige medarbeidere må være til stede både i prostiråd og bispedømmeråd slik som nå. Hvordan er det mulig for biskopen å utøve kirkelig pastoralt lederskap uten å være en del av dette lederskapet på bispedømmeplan, med stemmerett i bispedømmerådet, - likeledes prosten på prostiplan?

Etter min erfaring er det fullt mulig å leve med delt lederskap på alle nivå i kirken vår. Administrativ ledelse og åndelig ledelse kan

utgjøre et likestilt, delt lederskap i en forpliktende enhetlig ledelse, også i fremtidens kirke. På prostiplan er det i Asker etablert et Samarbeidsforum, der fellesråds- og prostiledelsen deltar, likeledes de daglige lederne og sokneprestene i menighetene, med 4 møter i året og drøfting av sentrale ledelsesspørsmål i prostiet.

Å tenke og praktisere ledertroika i lokalmenigheten er å tenke og praktisere delt lederskap og samtidig søke mot enhetlig ledelse av lokalmenigheten. Kanskje prostistyre/prostiråd blir felles tilsettingsorgan for alle som arbeider i lokalmenigheten - i fremtidens kirke?

Nyhet fra Luther Forlag

Jan Ranterud

HVA I ALL VERDEN?

Mange spørsmål til de bibelske skapelsesberetningene, noen mulige og umulige svar, og enda flere spørsmål

En tankevekkende og lærerik gjennomgang av bibelens skapelsesfortellinger, der humoren aldri er langt unna! Forfatteren stiller blant annet følgende spørsmål:

- Hvorfor ble dette skrevet?
- Er det sant?
- Går det an å tro at verden ble til i løpet av en uke for ca. seks tusen år siden?
- Hvorfor kommer lyset og døgnet før solen?
- Hvordan kunne det være gress og planter før solen skinte?
- Hvorfor er skapelsen beskrevet så forskjellig i første og andre kapittel?
- Hvor lenge var Adam og Eva i Edens hage?
- Hvem var egentlig slangen?
- Hvorfor døde ikke Adam og Eva den dagen Gud hadde sagt de skulle dø?

Kr 148,-

Dåps- og/eller trosopplæring

AV GUSTAV DANIELSEN

Den norske kirke har i ganske mange år drevet dåpsopplæring. Fra 2004 av har vi begynt å drive trosopplæring.

Så vidt jeg har forstått skjedde følgende:

Den offentlige utredning, NOU 2000: 26 "...til et åpent liv i tro og tillit. Dåpsopplæring i Den norske kirke", ble 27.mai 2003 til et Storingsvedtak "om trosopplæring i en ny tid. Om reform av dåpsopplæringen i Den norske kirke."

Da reformen ble satt i verk av Kirkerådet het den: "Trosopplæringsreformen i Den norske kirke."

Selv har jeg som lokal prosjektleder i reformen deltatt på alle Kirkerådets fellesamlinger om trosopplæring fra 2004, og jeg har ikke registrert noen utdyping av navneskiftet.

Jeg forstår at Stortinget ikke kunne bruke ordet dåpsopplæring. En reform som gjelder alle trossamfunn, kan ikke bruke et internt begrep fra et enkelt trossamfunn. Dåpsopplæring er ganske uaktuelt innefor både islam og humanetisk forbund. Men hvorfor har vår egen kirke skiftet ut sitt gamle begrep, og det tilsynelatende uten refleksjon over hva betegnelsen betyr for innholdet?

Ord er ikke "bare ord". De skaper etter hvert det de nevner.

Dåpsopplæring legger vekt på utgangspunktet, mens trosopplæring legger vekt på målet. Slik sett har vi i vel alltid drevet med begge deler. Men spørsmålet er: Hvor ønsker vi at vekten skal ligge?

Mine assosiasjoner til dåpsopplæring er:

- Den legger vekt på utgangspunktet, å være døpt.
- Den understreker Guds bidrag. Gud tok

barnet inn i Guds rike i dåpen.

- Den er kunnskapspreget - barnet skal lære om hva det innebærer å være døpt.
- Den legger mer vekt på tilhørighet enn valg. Den som er døpt, tilhører kirken og vil forhåpentligvis fortsette med det.
- Den er ikke så målrettet. Vi gir barnet dåpsopplæring, og så er det opp til den enkelte hva en gjør videre. Det er i tråd med CA IV om at Den hellige Ånd "virker troen hvor og når Gud vil."

Mine assosiasjoner til trosopplæring er:

- Den er målrettet. Hensikten er at barnet skal tro.
- Den understreker vårt bidrag. Den som tror, skal bli frelst.
- Den vektlegger følelser, opplevelse og det personlige. Det er viktig å sikte inn mot det som styrer den enkeltes liv.
- Den vektlegger valget. Barnet skal hjelpes til bevisst å velge troen.
- Den er resultatrettet. Hvor stor andel må tro for at den skal ha vært vellykket?

Hvor ønsker vi at vekten skal legges i opplæringsvirksomheten i vår kirke? Skal den legges på det som knytter 85 % av det norske folk til kirken, nemlig dåpen, eller på det som langt færre kan stå inne for, nemlig troen.

Vi skal selvsagt drive både dåpsopplæring og trosopplæring, men jeg tenker at valg av navn på opplæringen er et viktig signal til medlemmene i kirken. Jeg tror vi er tjent med å bruke dåpsopplæring som begrep for å understreke at dette er for alle dømte, og jeg vil be Kirkerådet og Kirkemøtet å vurdere å gå tilbake til den gamle betegnelsen når forsøket er over og vi skal få en permanent plan for opplæring i vår kirke.

FRA BOKFRONTEN

Bob Jackson:

Hope for the church – contemporary strategies for growth

Church House Publishing, London, 2002.

Kan man skrive en spennende og relevant bok om kirkestatistikk? Bob Jackson er prest i den anglikanske kirke i England. Samtidig har han studert statistikk og økonomi og har jobbet 6 år med statistikk for British Rail. I boken "Hope for the church" spør han hva kirkestatistikk kan fortelle oss, og hvordan statistikk kan utfordre oss i kirkelig arbeid. Også i vår kirke fører vi statistikk over antall kirkelige handlinger og gudstjenestedeltagelsen. Boken gir gode redskaper til å lære å forstå hva tallene uttrykker og i neste omgang jobbe strategisk i menigheten ut fra de statistiske funn.

"Hope for the church" er bygd opp på følgende måte: Først slås det fast at den anglikanske kirke har forfalt de siste hundrede år, deretter analyseres situasjonen og tilslutt staves satsningsområder ut for fremtidens kirke.

Nedgangen de siste hundrede år viser seg i statistikkene som er ført over dåp, konfirmasjon, vielser, antall prester, medlemstall og gudstjenestedeltagelse. Gudstjenestedeltagelsen søndag formiddag har sunket dramatisk men kirkestikk tar ikke høyde for at det er et økende antall mennesker som kommer i kirken i løpet av ukedagene. Dette er etter min vurdering også en mangel i føring av statistikk i Den norske Kirken. Vi teller gudstjeneste-

deltagere og nattverdgjester på søndager, men hva med de 100 barn og voksne som er med barnegospel eller familiekor en gang i uken?

Den anglikanske Kirken opplevde størst nedgang i årene 1989-1998. Samtidig opplevde en av fem menigheter en vekst på 10 prosent i samme perioden. Det er derfor interessant å se på hva veksten skyldes i disse menighetene. London bispedømme opplevde i denne perioden en vekst på 4 prosent blant barn og 12 prosent blant voksne. 10 av 6 små menigheter opplevde vekst i disse årene mens tre av fire stor menigheter opplevde nedgang i den samme perioden. Det kan se ut som fokus på barn er viktig, og det viser seg at små menigheter har større vekstpotensial enn store menigheter.

Det viste seg også at geografi ikke hadde noe å si for vekst, der imot var følgende enkeltfaktor avgjørende for vekst: ledelse. Etter min mening er det bemerkelsesverdig at ledelse ikke har en større plass i utdannelsen av prester i Norge.

En annen viktig faktor er relasjon. Tiden for evangelisering i form av møteuker og gateevangelisering er slutt. I dag er det relasjon og erfaringen av tilhørighet som bringer mennesker inn i aktivt kirkelig. Før kom

”believe” først, så ”behave” og ”belong”. Nå kommer ”belong” først og de to andre faktorer etterpå. Mindre menighetsfellesskap har bedre mulighet for å skape tilhørighet enn større. Boken slår gang på gang fast at en liten menighet opplever prosentvis større vekst enn store menighetene, og at dette spesielt gjelder bygde-menigheten der fellesskapet legger merke til når noen er borte, og der det er bruk for alle. Det skaper en positiv bindende tilhørighet og forpliktelse overfor fellesskapet. Dette er oppmuntrende statistikk for de mange prestene som jobber i bygde-Norge. Det nedslående tallene for samme gruppe er at bygdeprestene har opptil tre ganger så mange kirkelige handlinger som deres kolleger i byen, og at dette har innvirkning på menighetsutvikling. Et eksempel er et sogn i London som nesten ikke har noen soknebarn fordi kirken ligger i et muslimsk område. Men prestene har tid til menighetsbygging, og menigheten består av en stor gruppe unge voksne som kommer til kirken fra et stort område, tiltrukket av et fellesskap ”med mange som meg”.

Det viser seg også at en menighet når et tak når det er mellom 100 og 150 aktive voksne i menigheten. Etter dette opplever menigheter sjeldent vekst. Den største mulighet for vekst er i menigheter som plantes ut fra de store menighetene. Alder er også viktig for vekst. Menigheter med stort mangfold både kulturelt og i aldersspredning har størst potensial for vekst. Menigheter der en majoritet under 45 år har størst sjanse for å vokse. Vi har ikke en bevist senior politikk når vi planlegger gudstjenester, allikevel appellerer gudstjenestene tilsynelatende i sterk grad til denne gruppen. Bob Jackson mener at det er viktig å legge bevist til rette for ungdomsgudstjenester på andre tidspunkt enn søndag formiddag. Fremtidens kirke må satse på de unge også når det gjelder stillinger og styreverv. I dag er prestene i Den anglikanske kirken i snitt 51 år. Og det viser seg at de voksne i en menighet i hovedsak består av folk som er 10 år yngre eller eldre enn presten. I Norge har vi bispedømmer der snittalderen på prestene er over 55 år.

Fremtidens kirke er avhengig av ledelse som tenker strategisk. London bispedømme satte opp en strategi for perioden 2002-2007 og opplevde vekst. Man satser på å utvikle

programmer i Alpha og Emmaus ånden i alle menigheter. Målet er at mennesker skal vokse som disipler. Man har forsøkt å eksperimentere med nye måter å være kirke på gjennom blant annet ungdomskirker og cellebaserte menigheter, og man har styrket barne- og ungdomsarbeidet.

Den anglikanske Kirke har måttet reorientere seg og finne sin nye rolle i samfunnet i dag. Bob Jackson fremsetter, etter min mening, en viktig visjon for fremtidens kirke. Han sier at i fremtiden må vi fokusere mer på Kristus som tjeneren enn Kristus som kongen. Det er mye en marginalisert og tilsynelatende svak kirke kan gjøre, som en tilsynelatende sterk og etablert kirke ikke kan. Kirken er kanskje ikke et sterkt talerør i samfunnet men kirken kan være flink til å lytte. Kirken er kanskje ikke lenger en beskytter av de privilegertes interesser, men den har potesial i seg til å inkludere de marginaliserte i samfunnet. Kanskje det er tid for Den norske Kirke å gå inn i en slik selverkjennelse og innse at vi ikke lenger er en majoritetskirke. Kanskje det først er når vi ser på minoritetskirkens muligheter, vi kan oppdage kirkens nye rolle i Norge i dag?

Maria Lersch

SØNDAGSTEKSTEN

Sabine Kjølsvik, Thomas Berbom og Hilde Barsnes

Andre juledag (Stefanusdagen)

26. desember 2007

Matt 10,32-39

Lesetekster: Jer 1, 17-19; Apg 6, 8-15

Dagen

Den 26. desember er på en og samme tid to dager i kirkeåret. Den er andre juledag - og Stefanusdag. Dette preges nok gudstjenesten av enten vi vil eller ikke. Innholdet er martyrium, konteksten julefesten. Stefanusdagens plassering virker ikke helt gjennomtenkt, men det er den. Den er en gammel kirkelig festdag til minne om diakonen Stefanus, Kirkens første martyr. Det er julens plassering som ikke er gjennomtenkt i forhold til den eldste kirkeårskalenderen. Julen er "ny" og har lagt seg "oppå" Stefanusdagen. Vi må vel kunne si at julen har "vunnet". Det er nok ikke alle menigheter som utnytter Stefanusdagens potensial. Noen ganger er det også berettiget, hos oss på Innherred er det fortsatt slik at de mindre menighetene har sin julegudstjeneste på andredag. Da er det ikke uproblematisk å skulle konsentrere seg bare om menneskelig martyrium. Det forholder seg imidlertid annerledes i menigheter som allerede har satt Guds Søns komme til verden i sentrum. Da kan det

være på sin plass å følge opp med vår etterfølgelse.

Stefanus

Stefanus er Kirkens første martyr. Apostlenes gjerninger kapittel 6-7 forteller at han ble steinet for sin tros skyld. For øvrig tales det ikke om ham i Bibelen. Men interessant nok får vi her høre at en ung mann så hele opptrinnet på nært hold. Denne unge mannen var Saulus, og vi kan tenke oss at det gjorde inntrykk på ham som skulle bli hedningfolkenes apostel Paulus. Denne relasjonen mellom Stefanus og Saulus kan utnyttes på flere måter, både teologisk og i prekenen.

I norsk folketradisjon kalles visstnok dagen "Staffansdagen" og man skulle "ri Staffan", altså ri om kapp. Sigrid Undset skildrer dette i Kristin Lavransdatter.

Martyr

Stefanus var martyr. Og en luthersk kirke får akkurat samme problem med det som med "alminnelige" helgener. Vi har rett og slett ingen teologi for slike; det fører til at vi ikke helt vet hva vi skal preke. Men det er kanskje noe enklere med martyrer enn med helgener. Helgenene er blitt det i kraft av sitt *liv*. I kraft

av at Kristus har fått vunnet skikkelse i dem. Da blir det lett å tenke seg at dette kommer i konflikt med den lutherske læresetning "troen alene". At vi selv ikke kan bidra til vår frelse. Martyrene har det "enklerne" i lutherdommen, fordi de blir hellige i kraft av sin død. De dør for sin tros skyld; Kristus kommer til syne gjennom deres død. Slik kan vi begynne å tenke etter om vi ikke har norske helgener, og også evangeliske martyrer. For meg som sogneprest i Stiklestad er det nærliggende å tenke på Olav den Hellige. Han har sin egen dag, og jeg skal ikke si mer om ham her. For meg som tysker er det nærliggende å tenke på Dietrich Bonhoeffer. Han satt i fengsel under andre verdenskrig og ble henrettet like før krigens slutt - for sin tros skyld. Gjennom ham og hans teologiske forfatterskap fant tysk teologi og kirke en ny retning etter krigen. På mange måter berget han ved sitt martyrium den kontinentale kristendommen gjennom krigen. Hadde "Deutsche Christen" fått stå uimotsagt, er det vanskelig å tenke seg at i alle fall lutherdommen hadde overlevd.

Teksten

På Stefanusdagen skal det faktisk ikke prekes om Stefanus, hverken i første eller andre rekke. Stefanustekstene står i Apostlenes gjerninger og er lesetekster. Ut fra dette kunne dagen like- så godt ha hett "Martyrdagen" som Stefanusdagen. Da hadde også preteksten stått til navnet. For den er fra Matteus 10 og handler om den motgang Jesus forutsier skal møte dem som tror på ham. Denne talen er hos Matteus del av det større avsnittet "apostlene og deres oppdrag", men parallelltekstens plassering hos Markus i Jesu eskatologiske tale "om de tider som skal komme" bør man også merke seg. I denne doble plasseringen finner man kanskje en nøkkel til å tolke teksten. På den ene side som en etterfølgelsestekst, på den andre side som eskatologisk tekst. Begge deler er riktige. Vi må som kristne være forberedt på motstand og forfølgelse om vi skal være Kristi etterfølgere. Denne motstand allerede nå er et tegn på den motstand vi ennå ikke har møtt, men som Kirken skal tåle å møte i "de siste tider". Samtidig får vi allerede nå oppleve "de siste tider", både i troen og i troens motstand. Gjennom det blir vi tvunget inn til Kristus.

For vi tåler ikke en slik motstand i oss selv. Den kan vi kun tåle om Kristus vinner skikkelse i oss. Skildringene i preteksten kan lett skremme oss og er en sterk motsetning til "denne søte juletid" som vi befinner oss midt i. Derfor må vi huske å gi trøsten som ligger i Jesu ord større omfang enn skremmende beskrivelser av motgangen vi skal møte. For hovedpoenget er at vi ikke skal være bekymret og at vår Fars Ånd skal tale gjennom oss. Kristus skal kjempe og vinne denne kampen for oss, når enn vi skal møte den. Han har allerede gjort det.

Salmene

Det er mange salmer å velge mellom, ikke bare fra salmebokens kapittel "Stefanusdagen", men også fra Pasjonstiden og Allehelgensdag, fra "Lydighet og etterfølgelse", "Troens strid og seier", "Kirken og de helliges samfund" og "Trenghet og trøst" - og hvorfor ikke fra Olsok? Selv har jeg stor forkjærlighet for salmer av typen "Den store hvite flokk" (NoS 244) og Stefanusdagens kapittel har sine egne varianter av denne; "Lov Kristi velgjerd, evig stor" (NoS 73) og "Du Ord frå alle æver" (NoS 80). Både "korssalmer" som "Naglet til et kors på jorden" (NoS 158) og oppstandelsessalmer som "Som den gylne sol frembryter" kan gjerne brukes. Til slutning kan man med fordel synge salmer som "Guds kirkes grunnvoll ene" (NoS 537).

SABINE KJØLSVIK
sogneprest i Stiklestad og Vera

Søndag etter jul

30. desember 2007

Prekentekest: Johannes 1, 16 - 18

Denne søndagen møter vi noen av de vakreste og dypeste tankene i den Kristne tro. Det er fremdeles jul, selv om søndag etter jul ofte regnes som en overgang til åpenbaringstiden. Det er en stille søndag i kirkeåret. For mange er dette dagen før dagen, lille nyttårsaften, og langt fra en kirkedag. Men teksten som møter oss, gir oss et innblikk troens mysterier. Nåden og inkarnasjonen. Og vi fortsetter der vi slapp i. juledag. Vi befinner oss i Johannesprologen og har tre små vers å forholde oss til. Kort tekst, men stor dybde.

I dag vil jeg blant annet synge: Deilig er den himmel blå (Nos 93), Hør nå godt nytt (Nos 92), Vi ser deg Herre Jesus (Nos 71). Og med litt musikalsk "drahjelp" tar jeg gjerne med Å, kom nå med lovsang (Nos 49).

Hvem sier vi at Jesus er?

Over mitt prekenarbeid klinger ofte Jesu egne ord fra Matteusevangeliet (Matt 16, 13ff) der Jesus stiller disiplene til veggs og spør dem: "Og dere, hvem sier dere at jeg er?" Denne søndagen klinger ordene dypere og sterkere. Hvem sier vi at Jesus er? Vi befinner oss i en tid der det rodes høyt i kirken. Det brukes budrende ord og tordnende meninger. Og mitt i alt dette hører vi Johannes ord om "nåde over nåde". Om nåde og sannhet. Hvem sier vi at Jesus er?

Om teksten

Teksten er rik på begreper: Fylde, nåde over nåde, loven og sannheten, den enbårne. Jeg velger denne søndagen å gripe et par av begrepene og si noe om disse.

Men først noen små anmerkninger.

(v. 16) "Fylde". Begrepet møter oss også i leseteksten fra Kolosserbrevet "og i Kristus... har også dere fått del i denne fylde" (Kol 2,10). Guds vesen er til stede i Jesus. Og gjennom inkarnasjonen får vi møte ham som "fyller alt i alle".

(v. 17) Det handler om nye tider. Jesus kaster nytt lys over tingene. Hans tilstedeværelse formidler nåde og sannhet. Loven er ikke forkastet, men settes i et nytt lys i og med Jesu

komme. "Verdens lys" utfyller loven med sin nåde og sannhet.

La det sprute nåde over oss

"Av hans fylde har vi alle fått nåde over nåde" (v.16)

De første ordene som møter oss i en gudstjeneste, handler om både nåde og fred. Og det er vakkert. Vi burde møte hverandre oftere med slike ord. Nåde og fred.

Jeg blir aldri ferdig med å undre meg, og forundre meg, over nåden. Klarer vi å sette ord på nåden? Forklare den? Lar den seg forklare? Nåde forklares fort og flinkt med det latinske "gratia", og vi ser lett likhetene til ordet "gratis". Altså er nåde noe en får uten å måtte betale for det. Men det blir jo ikke noe enklere av den grunn? Man har forsøkt seg på å si at nåde er det motsatte av det vi har rett til å kreve. Vi får det vi *ikke* har fortjent. Takk Gud for at vi ikke får som fortjent. Caplex.no opplyser at Nåde er betegnelsen på Guds tilgivende kjærlighet. Og alt er skoleriktig og etter beste teologi. Men fatter vi det likevel? Har vi en mulighet til å få fortalt og forklart nåden til våre tilhørere? Eller er det til syvende og sist slik at Guds nåde ikke kan forklares, men må erfares? Kanskje må vi dekke på med vin og brød, eller plaske i dåpsfatet så det spruter nåde over oss. For det er jo det vi gjør under dåpen, øser nåde over barna. Helt gratis. Jeg tror vi mennesker bare har oppdaget en liten flik av Guds nåde.

Å peke på Jesus

"Ingen har noen gang sett Gud, men den enbårne Sønn, som er Gud, og som er i Faderens favn, han har vist oss hvem han er" (v. 18). Ja, vi må plaske med dåpsvannet. Det blir lettere når vi har noe håndfast foran oss. Inkarnasjonens resultat er jo det håndfaste: Guds ord ble til kjøtt og blod. Noe vi kunne forholde oss til.

Som på i. juledag er det inkarnasjonen Johannes taler om. Og han gjør det så vakkert! Det er så vi kan oppleve at det gløder over Betlehemsmerkene. At barnet er der, og er Gud. At krybben blir Guds seng og stallen Hans hjem. Gud hos oss! Det er barnet som viser oss hvem Gud er. Kanskje er det nettopp her nåden ligger gjemt? I barnets natur? Kanskje vi nok en gang må vende oss til de små, slik Jesus ofte gjorde det. De som viser ubetinget kjærlighet.

For Gud har mange barn. Alle mennesker er Guds barn og Jesus lærte oss flere ganger å tiltale Gud som "vår Far". Derfor blir vi kjent med Gud ved å kjenne Jesus. Vi har ikke sett Faderen, men vi har sett Sønnen, og hans kjærlighet erfares fremdeles. Kanskje det er dette Paulus også tenker på når han skriver trøstefullt til Efeserne: "...så Kristus ved troen kan bo i deres hjerter, og dere kan stå rotfestet og grunnfestet i kjærlighet. Da kan dere sammen med alle de hellige bli i stand til å fatte bredden og lengden, høyden og dybden, ja, kjenne hele Kristi kjærlighet, som er mer enn noen kan fatte, og bli fylt av hele Guds fylde." (Ef. 3, 17-19).

Hvorfor ble Gud menneske?

Uten å repetere i. juledag, vil også denne søndagen bære med seg noe av dette temaet og vi har mulighet til å gå dypere til verks. Det vil være meningsfylt å bruke den Nikenske trosbekjennelse som på mange måter setter oss på sporet av ovennevnte spørsmål: "For oss mennesker og for vår frelse steg han ned fra himmelen. Og ved Den Hellige Ånd og av jomfru Maria ble han menneske av kjøtt og blod."

Hvem sier vi at Jesus er? I vår kirke i dag opplever vi at forkynnelsen om Ham tidvis går i ulike retninger. Det er ikke vanskelig å se at vi som forkynnere vektlegger ulikt. Kanskje fordi "vi forstår stykkevis". Gud lar seg ikke fange i teorier eller dogmer. Han er større, mektigere. "Nå ser vi som i et speil, i en gåte, da skal vi se ansikt til ansikt" (1 Kor 13.12). Det er i sannhet det vi venter på...

THOMAS BERBOM
Fung. sokneprest i Svelvik

Nyttårsaftan

31. desember 2007

Lesetekstar: Klag 3,22-26; 2 Pet 3,13-15a.17-18

Preiketekst: Joh.14,27

Fred etterlèt eg dykk, min fred gjev eg dykk. Eg gjev dykk ikkje fred på same måten som verda gjer det. Lat ikkje hjartet dykkar uroast, og ver ikkje motlause!

Nyttårsaftan

Det er siste dag av 2007. Det er ein rar dag - det er fest og sprudlande (med eller utan), og så er det også ein dag for ettertanke. I kyrkja har gudstenestene denne dagen vore prega av refleksjon og at vi ser både bakover og framover. Det er ein dag vi gjerne har vore å sett lys på gravene - vi ser tilbake på kva året har gitt oss av både godt og vondt. Teksten i år tar tak i vår uro, men det er freden Gud vil gje oss som er hovudpoenget. Fred midt i uro og bekymringar. I 2. Peter 3 høyer vi om lovnaden om ein ny himmel og ei ny jord, om at vi ikkje skal miste fotfeste, men veksa i nåden og i kjennskap til Jesus Kristus. Derfor tenker eg at både ettertanke, takksemd, tillit til Guds gode løfte og feiring av alt dette skal klinge med på nyårskvelden. Vi kan feire at det er med fred og blanke ark vi kan få starte opp 2008 og med håp om at det nettopp blir eit godt nytt år.

Fred og uro, uro og fred

Fred etterlèt eg dykk, min fred gjev eg dykk. Eg gjev dykk ikkje fred på same måten som verda gjer det. Lat ikkje hjartet dykkar uroast, og ver ikkje motlause!

Bli ikkje motlaus, lat ikkje hjarte uroast! Nokon gonger er det berre kaos der inne, tankar som flyr rundt som forvirra insekt, sette seg snart her og snart der, men aldri finn heilt roen, som gjerne skulle gjort noko med denne vindaugsruta dei heile tida stangar mot - kan nokon opne dette vindauget og sleppe meg ut. Uro kan kjennast i heile kroppen, rastlause, mangel på konsentrasjon, og ein forsøker så godt ein kan å få puslespelbrikkene til å passe saman, men av og til krev det meir energi enn det som godt er. Uro. Kva kjem til å skje? Kva med framtida? Det ukjente kan skape bekymring og uro, eller forventning og glede om at det nye året vi gje oss både utfordringar,

mogelegheter og nye opplevingar. At det ukjente også kan bringe med seg noko godt. Eit nytt år står framfor oss, og våre tidlegare erfaringar er med å avgjere om vi kan møte det nye året med tillit eller med uro, eller litt begge deler. Midt i dette kjem Jesus oss i møte med fred og han presiserar at det er ikkje fred på same måte som verda kan tilby, men Guds fred. Det er ein annan fred som kan fylle hjerte, kropp og sjel med ein djupare og meir gjennomgripande fred. Nokon gonger kan vi få tak i den freden Gud snakkar om glimtvis. Den som gjev oss, ro, tillit og tru på at vi alltid er i Guds omsorg uavhengig av kva vi tenker og føler og kva som skjer. Uro er ofte med å framheve mistillit og mangel på haldepunkt, medan fred er med å gje tilliten rotfeste.

Drøm om fred

“Imagine there's no countries, it isn't hard to do. Nothing to kill or die for, No religion too. Imagine all the people living life in peace.

You may say that I'm a dreamer
But I'm not the only one
I hope someday you'll join us
And the world will be as one”

- John Lennon -

For litt over 30 år sidan blei denne songen gitt ut i ei verd som knappast har visst om fred sidan den vart skapt. I dei siste 4000 åra er det slege an at berre eit fåtal av desse har vore utan krig. I det same tidsrommet har i alle fall 8000 fredstraktatar blitt lage og brotne. ”Imagine” kom som nummer ein på hitlistene i alle land den var gitt ut i, og John Lennon blei sett på som både visjonær og modig for å kunne sjå for seg ei slik verd. På Island vart det sett opp eit Fredstårn 9. oktober i år, Lennons bursdag. Tårnet, som er dedikert til John Lennon, er oppgitt til å vere mellom 20 og 30 meter høgt og har orda «Imagine Peace» på 24 språk inngravert - og vil framstå som eit lysmonument som skal minne om eit fyrtårn. Fredstårnet vil ved opninga vere omgitt av meir enn 495.000 fredsynskjar frå menneskjer over heile verda, som Yoko Ono har samla inn sidan 1981, som del av sine interaktive Wish Tree-utstillingar. Ynskja vil bli lagra i kapslar som vert grave ned rundt tårnet.

I ei pressemelding som Yoko Ono sende ut i høve avdukinga, heiter det at «Imagine Peace Tower vil skine som ein varde for verdsfreden». Ho skriv vidare: «Ein drøm du drømmer aleine er berre ein drøm. Ein drøm ein drømmer saman er verkeleg».

Alle menneske bær i seg drømmar om fred, mange menneske har altfor mange erfaringar av å leve i krigsområde og ufred eller med truslar om terrorisme hengande over seg. I TV-aksjonen i år vart det sett fokus på mellom anna barnesoldatar. Hiv og aids har gjort meir enn 15 millionar barn foreldrelause, 2,3 millionar barn lever med hiv.

I år fekk Al Gore og FN's klimapanel tildelt Nobels fredspris. Vi har fått ei erkjening av at klima også er ei viktig forutsetjing for fred og godt liv i verda.

”Imagine” song John Lennon og vart kalla visjonær fordi han trudde på fred.

Kva er fred?

Fred, verkeleg fred

Fred er i vår verds tankegang fråvær av krig, konflikt og truslar som heng over oss. Guds fred er mykje større enn fråvær av krig og fråvær av frykt og bekymring.

Fred etterlet eg dykk, min fred gjev eg dykk, sa Jesus. Han sa ikkje ”Imagine” eller sjå for dykk at dette ein gong kan bli verkeleg. Han sa min fred gjev eg dykk, her og no. Vi treng ikkje berre drømme om fred, men tru på fred.

Vere ”believers intstead of dreamers” ”truande i staden for drømmarar”, Guds fred er gitt oss i dag. Guds fred bringar tryggleik i ei kaotisk verd, eit punkt for ro og fotfeste. Ei gåve, gitt av Gud, lovnad om at vi djupast sett aldri er heilt aleine. Fred og haldepunkt i møte med motgang, sjukdom og uro, og som verdi sett i våre relasjonar og i vår teneste. Freden og tryggleiken gjev rom for det heile menneske, med vår latter og gråt, våre ressursar og gåver, med vår sorg og bekymring, med vårt rop og bønn.....

Fil. 4:6-7

Ver ikkje urolege for noko! Men legg alt de har på hjartet, fram for Gud i bøn og påkalling med takkseing. Og Guds fred, som går over all forstand, skal vara dykkar hjarte og tankar i Kristus Jesus.

Det var med fred Jesus kom til jorda, og det ramma inn heile hans liv. På markene utanfor Betlehem den kvelden han blei født song englane om fred, og når Jesus møtte disiplane igjen etter at han hadde stått opp igjen, er det første han seier "Fred vere med dykk" Joh. 20:19. Ein fred som overgår all forstand, og ein fred som senkar seg over eit trøtt ansikt når vi ber saman og opnar vår hjerte for Guds fred. Fred og velsigning.

Preika

Ein måte å gripe an preika på, er den tematiske og fylgje fred som ledetråd og gjere ulike refleksjonar rundt det slik eg også har gjort ovanfor. Kva er fred? Korleis oppfattar vi fred i våre liv? Kva er Guds fred, og korleis opnar vi oss opp for Guds fred i liv, relasjonar og teneste?

Guds fred som ramme, haldepunkt og tryggleik og glede. Guds fred som ramme for Jesu komme til jorda. Preiketeksten kontrasterar mellom Guds fred og den freden verda gjev, og det er derfor naturleg og gripe tak i det også. Eg trur at vi sjeldan stoppar skikkeleg opp med kva Guds fred er, undrar oss og utforskar det. Vi kan med fordel bruke tid på dette denne kvelden, og også bli konkrete i forhold kva det vil seie i våre daglege liv. Guds fred ikkje berre er ei oppleving, det kan det også vere, men også ei gåve og eit haldepunkt. Fred er ikkje noko vi

skal prestere, men ta imot, og at vi kan tru på det her og no. Kanskje skal preika avsluttast med Herrens velsigning, noko godt kan sjeldan seiast for ofte.

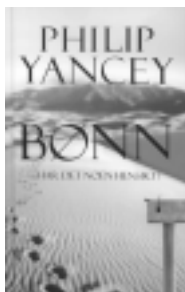
Gudstenesta

Tenk både rom for å vere stille og rom for feiring og fest i planlegging av denne gudstenesta. La heile livet få spele med - i salmar, bønner og forkynning. Dette er jo gjerne ei gudsteneste med litt tidspress, sidan ein ofte skal vere ferdig til klokka 24.00. Likevel er det ein tanke å gje rom for den enkeltes bøn, og bruke forbønsdelen til lyttening og bønnevandring med moglegheit for å skrive ned både det ein ynskjer å legge frå seg, og kva forventningar og håp ein har i møte med det nye året. Dersom ein skal bruke litt tid på dette, må ein gjerne forenkle liturgien noko på andre punkt. Ein annan ting som også kunne vore fint, er å ta med at ein ynskjer kvarandre Guds fred på eit punkt i gudsteneste, og gjerne også avslutte med å ynskje Guds fred og godt nytt år. Nokre forslag til salmar å plukke frå NoS: 727, 728, 739, 49, 51, 56, 63, 71, 98, 196, 187, 579, 525.

HILDE BARSNES

Nyhet fra Luther Forlag

Philip Yancey

BØNN

Har det noe hensikt?

Fungerer bønn? Eller for å si det mer personlig: Fungerer bønningen slik vi mener den burde? Hva kan vi egentlig forvente når vi ber?

I sin sterkeste bok siden *Nådens gåte* trenger Philip Yancey helt inn i selve hjerterytmen - den mest grunnleggende, utfordrende, forunderlige og givende delen - i vårt forhold til Gud.

Forfatteren ser nærmere på de spørsmålene mange av oss bærer på når det gjelder bønn, men som få av oss vet hvordan vi skal sette ord på.

Kr 328,-

FRA BISPEDØMMERÅDENE OG KIRKEDEPARTEMENTET

LEDIG STILLING

Tunsberg bispedømme

Ledig stilling som kapellan i Tønsberg Domprosti med særskilt arbeidsområde/tjenestested Søndre Slagen sokn:

Søndre Slagen sokn ligger syd og øst for Tønsberg sentrum og har en vakker beliggenhet mot Oslofjorden. Det er korte avstander i soknet. Lengste avstand er 10 km. til Husøy kirke. I menighetssenteret ligger kontorer for prester, organister og kateket. Befolkningen på ca 14500 er økende. Av disse bor ca. 800 på Husøy.

Det er 3 kirker og et gravkapell i soknet. Søndre Slagen kirke (1972) er hovedkirke med plass til 800 inkludert menighetssalen. Vallø kirke er en trekirke fra 1782, og Husøy kirke en steinkirke fra 1933. Det foretas begravelser fra alle kirkene og fra Vallø gravkapell. I soknet finnes 7 skoler, 4 institusjoner og et bosenter som betjenes av prestene i tillegg til en rekke barnehager.

Det er gudstjeneste i hovedkirken hver søndag. De to andre kirkene har gudstjeneste annenhver søndag. Prestene alternerer mellom kirkene, men den andre kapellanen har for tiden færre gudstjenester enn de andre prestene pga instruksfestet ansvar for konfirmant- og ungdomsarbeid. Menigheten har prioritert arbeidet med gudstjenestene. Det var i 2006 116 gudstjenester med i alt 15564 personer til stede. I til-

legg kommer skole- og barnehagegudstjenester, familie- og ungdomsgudstjenester. Trosoppføringsutvalget for aldersgruppen 12-18 er aktivt med i planlegging og gjennomføring av konfirmantarbeidet og gudstjenester for ungdom. Konfirmantene (ca 130) er i år inndelt i 2 hovedgrupper. Konfirmasjonstiden er fra september til mai. Den ene gruppa har undervisning om høsten og aktiviteter om våren, og den andre har aktiviteter om høsten og undervisning om våren. Den andre kapellanen har hovedansvar for konfirmantarbeidet, men de øvrige prestene deltar i undervisningen.

Menigheten er tildelt trosoppføringsmidler for aldersgruppen 0-11 år. Det er ansatt prest i 100% stilling i prosjektet. Han har sammen med trosoppføringsutvalget, prosjektgruppa og barnas foreldre ansvaret for å gjennomføre prosjektet. Kapellanen deltar også i dette arbeidet og har kontakt med barnehagene og 2 av skolene. Det er godt samarbeid mellom skole og kirke.

Det er et godt utbygd arbeid for barn og ungdom i menigheten. Menighetens ungdomsarbeid drives i samarbeid med Søndre Slagen KFUK/M. Menigheten har for tiden en deltidsansatt ungdomsarbeider.

Vi tilbyr et godt arbeidsfelleskap med dyktige medarbeidere blant ansatte, frivillige og menighetsråd. Mange frivillige gjør et godt arbeid i råd, utvalg, klubber, kor, foreninger. Deres innsats er

menighetens største aktivum. Staben av dyktige medarbeidere har det daglige ansvar for arbeidet i menigheten.

Det søkes derfor etter en kapellan som:

- kan virke samlende for menigheten
- har erfaring fra eller interesse for arbeid med gudstjenestefornyelse
- har gode samarbeidsevner og liker å stimulere andre til aktiv deltakelse

Statistikk for 2006: Døpte: 101, konfirmanter: 129, vigslar 19, begravelser: 101.

Menigheten betjenes av: sokneprest, 2 kapellaner samt 1 prest ansatt i trosopplæringsprosjektet, 2 organister (160 %), kateket/diakoniarbeider (100%), ungdomsarbeider (deltid) og 2 kirketjenere (150%). Det er ukentlige stabsmøter. Kirkevergen har ansvar for de merkantile tjenester, som utføres fra Administrasjons-senteret i Kirkens Hus i Tønsberg sentrum.

Tønsberg Domprosti har siste år implementert ny tjenesteordning. Kapellanen har derfor prostiet som tjenstedistrikt. Arbeidet er derfor organisert slik at tidligere Søndre Slagen prestegjeld er omgjort til et eget tjenesteområde. Alle prester i prostiet gir et definert antall enkelt-tjenester pr. år utenfor eget tjenesteområde som domprosten disponerer. Kapellans arbeidsoppgaver vil i hovedsak utgjøre løpende preste-tjeneste på linje med soknepresten.

Kapellanen deltar i beredskapsturnusen for prostiet.

Det er boplikt til stillingen i en helt ny enebolig i et rolig bomiljø ca 300 m fra Søndre Slagen kirke og 3 km fra Tønsberg sentrum. Tomt ca 700 m². Grunnflate ca 100 m² på 2 etasjer. Samlet bruksareal ca 160 m². Garasje. I 1. et.: romslig hall med oppgang til 2. et, dusjbad,

vaskerom/bod, kjøkken med spiseplass, stue med utgang til hage og 1 soverom/kontor. 2 et. gang, loftstue, romslig bad og 3 soverom.

For bruk av bolig svares husleie etter fradrags-regulativets bestemmelser.

Målformen i kommunen er bokmål. Søker må opplyse om de behersker begge målformer.

Tønsberg bispedømme gir sine medarbeidere tilbud om arbeidsveiledning (ABV).

Stillingen lønnes i stillingskode 0922 kapellan, lønns spenn 48-66 i Statens lønnsregulativ. Pensjonsinnskudd. Endelig lønnsfastsettelse ved egen prosedyre etter tilsetting.

Øvrige godtgjøringer, rettigheter og forpliktelser som til enhver tid gjelder for presteskapet.

Nærmere bestemmelser om tjenesteoppgaver for stillingen kan bli fastsatt av bispedømmerådet etter gjeldende prosedyre.

Søkeres navn vil normalt bli offentliggjort. Anmodning om å få sitt navn unntatt offentlig-het, må begrunnes.

Opplysninger om stillingen kan fås ved henvendelse til sokneprest Odd Rønneberg 33374750, domprost David Gjerp 95238006 evt. Tønsberg bispedømmekontor 33354300.

Tilsetting skjer på de vilkår som til enhver tid gjelder, og den som tilsettes må rette seg etter

a) endringer i lover, tariffavtaler, reglement m.v. herunder spørsmål vedrørende tjenestebolig og boligfradrag samt

b) avgjørelser som kan influere på tjenestens gjøremål og tjenstedistrikt.

Søknad m/ CV og relevante attester, vitnemål og referanser sendes Tønsberg bispedømmeråd, Postboks 1253 Trudvang, 3105 Tønsberg innen 30. nov. 07

Ledige stillinger i Nord-Hålogaland

Kirke for framtida

Nord-Hålogaland bispedømmeråd ønsker seg flere prester til spennings land.

Stillingsutlysningene finnes på www.kirken.no/nord-haalogaland.

Det er også muligheter for vikariater. Ta kontakt med oss!

Nord-Hålogaland bispedømmeråd, tlf 77 60 39 60, eller direkte til stiftskapellan Kjell Y. Riise, tlf 77 60 39 80. e-post: nord-haalogaland.bdr@kirken.no.

Sykehuset Østfold

HELSE SØR-ØST

Sykehuset Østfold HF er en del av foretaksgruppen Helse Sør-Øst. Sykehuset Østfold tilbyr spesialist-tjeneste innen somatikk og psykiatri og har totalt ca. 4000 årsverk med stort og allsidig velferdstilbud for ansatte. Sykehuset er et helsefremmende sykehus og en inkluderende arbeidslivsvirksomhet.

Divisjon for medisinsk service

Prestetjenesten

Sykehusprest

2 stillinger a 100 %.

Prestetjenesten i Sykehuset Østfold er organisert med 6 prester som gir tjenester til somatiske og psykiatriske avdelinger. Sykehuset Østfold har drift flere steder i fylket og prestetjenesten er lokalisert i Fredrikstad, Moss og Sarpsborg. De ledige stillingene inngår i døgnkontinuerlig vakttjeneste. Stillingene vil få fast kontor plassering, men rotasjon til andre driftsenheter må påregnes.

Prestetjenesten er organisatorisk plassert i divisjon for medisinsk service. Sykehusprestene er under kirkelig tilsyn av Borg biskop.

Hovedarbeidsoppgaver:

- Sjelesorg og samtale med pasienter og pårørende i samarbeid med sykehuspersonell for øvrig.
- Deltagelse i kriseteam.
- Kirkelige handlinger.
- Gudstjenester.
- Veiledning og undervisning av helsepersonell.

Kvalifikasjonskrav:

- Som ved tilsetting av prest i den norske kirke.
- Det er ønskelig med pastoral klinisk etterutdannelse, eller tilsvarende.
- Personlig egnethet, samarbeidsevner og evne til å utvikle relasjoner vil bli vektlagt.

Ved ansettelse vil sammensetning av hele avdelingen med hensyn til alder, kjønn og erfaringsbakgrunn også vektlegges.

Lønn i henhold til avtale.

Det forutsettes at den som tilsettes må ha bosted i forsvarlig avstand til tjenestestedet og disponerer bil.

Kvinner oppfordres til å søke.

Nærmere opplysninger om stillingene kan rettes til fungerende avdelingssjef Sigmund Nakkim, tlf. 69 86 16 32 eller mobil 480 02 952.

Utlysningsteksten finnes også på www.sykehuset-ostfold.no, på www.nav.no eller på www.jobbnorge.no

Søknaden sendes elektronisk via www.jobbnorge.no – Har du problemer med å sende elektronisk søknad, ta kontakt med Jobbnorges kundeservice, tlf. 75 54 22 29.

Vitnemål og attester tas med ved ev. intervju.

Søknadsfrist: 20.11.2007.

Joseph Ratzinger
Pave Benedikt XVI

JESUS FRA NASARET

Fra dåpen i Jordan til forklarelsen på berget

En ærlig, lærd og engasjerende bok om personen Jesus, skrevet av vår tids fremste kristne leder.

"Jeg er overbevist om, og håper også at leseren vil se, at denne skikkelsen er mye mer logisk og historisk sett mye mer begripelig enn rekonstruksjonene som vi er blitt konfrontert med de siste årtier."

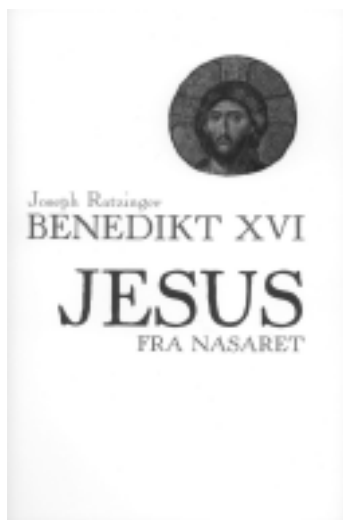
Benedikt XVI

"Jeg har hatt glede og utbytte av å lese Pavens bok om Jesus. Han er i god samtale med nyere forskning om den historiske Jesus og er opp-tatt av Mannen fra Nasaret i hans jødiske om-givelser. Samtidig lodder han dypere, inn til hjertet i vår tro på og bekjennelse av Jesus som Herre og Messias. I en tid der det kristne gudsbilde utfordres, er det berikende med en slik bok om Ham som har brakt og bringer Guds rike og Guds nærvær inn i våre liv."

Ole Christian Kvarme, biskop i Oslo

"Jeg er på mange måter en beundrer av pave Benedict XVI. Han er uten tvil en av de største kristenledere i vår tid, med en sjelden evne til å analysere den kulturelle og åndelige situasjonen i Europa, og med en modig og tydelig kristen profil. Når han nå skriver om Jesus, er det ikke bare interessant for katolikker, men en økumenisk begivenhet med store kulturelle ringvirkninger. Boken bør leses av mange."

Vebjørn K. Selbekk, redaktør i Magazinet

Kr 378,-

Nyhet!

Anne Rice

KRISTUS EGYPTEREN

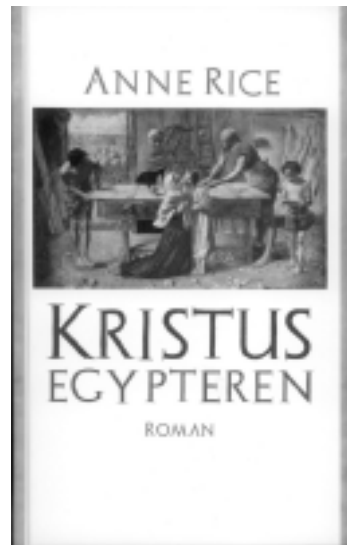
Roman

Hvordan var Jesus som barn?

Var han annerledes enn andre?

Hvis han var både sann Gud og sant menneske - når ble han klar over det selv og hvordan artet det seg for en sjuåring?

Denne sterkt medrivende og særdeles velskrevne fortellingen om Jesu barndom i selvbiografiens form er en slags krysning mellom en historisk roman og Tolstojs *The Gospels in Brief*. Anne Rice har virkelig maktet å gi en overbevisende og troverdig fremstilling av en ganske alminnelig gutt som vokser opp i en jødisk storfamilie, som alt fra fødselen av allikevel bærer på en både fascinerende og skremmende hemmelighet som er vanskelig å få tak i både for ham selv og hans omgivelser. Her er mer enn interessant historie - noe bort imot et trosvitnesbyrd!

Kr 298,-

Returadresse:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av praktikumsrektor Halvor Nordhaug, rektor Vidar L. Haanes, prost Jan Otto Myrseth og kapellan Sunniva Gylver.

REDAKSJON

Luthersk Kirketidende, v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Red. sekr.: Eyolf Berg.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende mottas med takk, og kan sendes til ovenstående e-postadresse.

ABONNEMENT, ADRESSEENDRING O.L.:

Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg,
Luther Forlag, Grensen 3, 0159 OSLO.
Tlf. 91 17 65 37.
e-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

Pris kr. 490,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 550,- pr. år.
Kontonummer: 3000.14.73669

ANNONSEPRISER

Det er muligheter for følgende 7 annonsemøduler i LK:

1. *1/2 kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 61 mm) kr 375,- +moms
2. *Kvartside* (Høyde 42 mm, bredde 127 mm) kr. 615,- +moms
3. *Halvside* (Høyde 177 mm, bredde 61 mm) kr. 1090,- +moms
4. *Halvside* (Høyde 85 mm, bredde 127 mm) kr. 1090,- +moms
5. *3/4 side* (Høyde 130 mm, bredde 127 mm) kr 1700,- +moms
6. *Helside* (Høyde 177 mm, bredde 127 mm) kr. 1940,- +moms
7. *Dobbelside* (Høyde 177 mm, bredde 2x127 mm) kr. 3500,- +moms

ISSN 0332-5431

